מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר את שיטת הבלש בחמישה צעדים למציאת שורש חסר
- לזהות ולהבחין בין גזרות הנחים: ל״ה/י, פ״י/ו, ע״ו/י וחסרי פ״נ
- לדעת את הצלילים המיוחדים של כל גזרה בבניינים השונים
- לתרגל בכתיבה ובזיהוי עצמאי עד שליטה בחמשת הצעדים

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א׳ – פרק 1 • שיטת הבלש: איך מוצאים שורש חסר – מכירים את חמשת הצעדים

1. נכון – הצעדים: הוא אתמול, בניין, השמטת מוספיות, ספירה, החלטה
2. לא נכון – רוב המילים בעברית בנויות משורש של שלוש אותיות
3. נכון – היא רק סימן, או שהיא נעלמת לגמרי
4. לא נכון – הצעד הראשון הוא להעביר את הפועל ל'הוא אתמול'

חלק ב׳ – פרק 1 • שיטת הבלש – השלמת משפטים

1. פעל
2. אתמול
3. ה'
4. ב
5. הוסיף

חלק ג׳ – פרק 1 • שיטת הבלש – מפעילים את השיטה

1. א – קָם
2. ב – ע״ו/י

חלק ד׳ – פרק 1 • שיטת הבלש – כותבים פתרון מלא

1. שלוש אותיות: כ-ת-ב; בניין קל; אין אות חסרה
2. בניין קל; 'הוא אתמול' - קָם; נשארו רק 2 אותיות (ק-ם); חסרה אות באמצע השורש

חלק ה׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – נכון או לא נכון

1. נכון – האות האחרונה (ל׳ הפועל) נחה בסוף המילה כ-ה׳ ובאמצע המילה כ-י׳
2. נכון – למשל קָנָה, נִבְנָה, כִּבָּה, הִפְנָה, הִשְׁתַּנָּה
3. נכון – למשל לִקְנוֹת, לִבְנוֹת, לְכַבּוֹת
4. לא נכון – הִשְׁתַּנָּה שייך לבניין התפעל

חלק ו׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – השלמות

1. י/ה
2. קנות
3. הפעיל
4. נפעל

חלק ז׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – התאמה וכתיבה

1. 1 – ד (קל)
2. 2 – ג (פיעל)
3. 3 – א (הפעיל)
4. 4 – ב (התפעל)

חלק ח׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – כתיבה

1. משפט תקין עם פועל כמו קָנָה/בָּנָה/הִפְנָה, והסבר שמזכיר: הוא אתמול, בניין, השמטת מוספיות, שנשארו 3 אותיות והאחרונה ה/י נחה

חלק ט׳ – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב א: זיהוי בסיסי

1. א – האות הראשונה
2. ג – הפעיל

חלק י׳ – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב ב: תרגול וזיהוי

1. נכון – בנפעל האות הראשונה נשמעת כ-נ, למשל נולד, נוסד, נותר.
2. לא נכון – לפעמים נשארת כחיריק מלא עם י׳ נחה, למשל אישן.
3. נכון – בהופעל שומעים שורוק במקום קובוץ, ולכן ממירים להפעיל כדי לזהות את השורש.

חלק י״א – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב ג: השלמה והתאמה

1. הוביל
2. נולד

חלק י״ב – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב ד: התאמה בין בניינים לדוגמאות

- 1 – ד (ישב)
- 2 – ג (נולד)
- 3 – ב (הוביל)
- 4 – ה (הורד)
- 5 – א (היטיב)

חלק י״ג – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – היכרות וזיהוי בסיסי

1. ב – האות האמצעית
2. ב – האות האמצעית בשורש
3. ב – קָם
4. ג – קל

חלק י״ד – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – תרגול והבנה

1. נכון – פועל בן 2 אותיות בעבר או בהווה שייך לקל, גזרת ע״ו/י
2. לא נכון – האות הנחה היא בדרך כלל ו׳, ולפעמים י׳
3. נכון – כך בכל הפועלים מגזרת ע״ו/י בבניין הפעיל

חלק ט״ו – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – יישום

1. י/ו
2. נָסוֹג
3. הֵקִים

חלק ט״ז – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – התאמה והעמקה

- 1 – ג (קָם)
- 2 – א (נָסוֹג)
- 3 – ב (הֵקִים)
- 4 – ה (הוּקַם)
- 5 – ד (קוֹמֵם)

חלק י״ז – פרק 5 • להשוואה: חסרי פ״נ – זיהוי בסיסי

1. נכון – פ״נ – פ׳ הפועל היא האות נ׳
2. לא נכון – הנ׳ נבלעת ומשאירה דגש באות הבאה: נ-פ-ל
3. נכון – בקל עבר הנ׳ לא נבלעת: נ-פ-ל
4. נכון – הדגש מעיד שהייתה שם נ׳ שהובלעה

חלק י״ח – פרק 5 • להשוואה: חסרי פ״נ – השלמת שורשים

1. ע
2. ג
3. ג
4. יִפֹּל

חלק י״ט – פרק 5 • להשוואה: חסרי פ״נ – התאמת פועל לשורש

- 1 – ד (נ-פ-ל)
- 2 – ג (נ-ס-ע)
- 3 – א (נ-כ-ר)
- 4 – ב (נ-ב-ט)
- 5 – ו (נ-פ-ל)
- 6 – ה (נ-פ-ל)

חלק כ׳ – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – זיהוי הגזרות

1. נכון – זאת ל׳ הפועל, האות השלישית בשורש
2. לא נכון – בגזרת פ"י/ו האות הראשונה (פ׳ הפועל) היא זו שנחה
3. נכון – למשל שָׂר, קָם, רָץ
4. לא נכון – בחסרי פ"נ הנ׳ לא נכתבת כלל, אבל משאירה דגש באות שאחריה

כרטיס יציאה – מה לחפש

- התלמיד יציין את הצליל ָה בעבר ואת ה־וֹת בשם הפועל, עם דוגמה כמו קָנָה או לִבְנוֹת
- התלמיד יסביר שאות נחה נכתבת ולא נשמעת, ואילו נ׳ בפ״נ לא נכתבת כלל אלא משאירה דגש באות שאחריה
- התלמיד יסביר שחסרות אותיות ואין דגש, ולכן מוסיפים י/ו באמצע, עם דוגמה כמו שָׂר או קָם

טיפים להפעלה:

- אפשר לחלק את החוברת לשש פגישות קצרות, פרק אחד בכל פעם, עם חזרה קצרה על הקודם בתחילת כל שיעור
- לתלמידים מתקשים אפשר להתחיל רק מפעלים קצרים בבניין קל ולדלג על פ״נ ועל הבניינים הכבדים
- מומלץ להשתמש במילון החזותי שבסוף כל פרק ככלי עזר לפני הפתרון העצמאי
- בפרק המסכם כדאי לעבוד בזוגות כדי לעודד דיון בין התלמידים על זיהוי הגזרה הנכונה

חוברת תרגול – בלשי השורש: גזרות הנחים

בלשי השורש – גזרות הנחים

יסודי · עולים חדשים

תוכן החוברת

1. פרק 1 – שיטת הבלש: איך מוצאים שורש חסר
2. פרק 2 – גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף
3. פרק 3 – גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה
4. פרק 4 – גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה
5. פרק 5 – להשוואה: חסרי פ״נ
6. פרק 6 – מסכם: כל הגזרות יחד

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – בלשי השורש: גזרות הנחים

חוברת התלמיד/ה **עולים חדשים**

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בכל פרק יש גזרה אחת. קראו את הדוגמה, ונסו למצוא את השורש לפי חמשת הצעדים. אם קשה – הסתכלו במילון בסוף.

📖 מילון קטן:

שורש	שלוש אותיות שנושאות את המשמעות של המילה, כמו כ־ת־ב
גזרה	קבוצת שורשים שמתנהגים אותו דבר בגלל אות מיוחדת
אות נחה	אות שנכתבת אבל לא נשמעת, או נעלמת לגמרי
בניין	התבנית שבה נטוע הפועל: קל, נפעל, פיעל, פועל, הפעיל, הופעל, התפעל
מוספיות	אותיות שנוספו לשורש כמו הִ־, נ־, הִת־
ל"ה/י	גזרה שבה האות האחרונה בשורש היא ה׳ או י׳
פ"י/ו	גזרה שבה האות הראשונה בשורש היא י׳ או ו׳
ע"ו/י	גזרה שבה האות האמצעית בשורש היא ו׳ או י׳
חסרי פ"נ	שורשים שהאות הראשונה בהם היא נ׳ שנעלמת ומשאירה דגש
הוא אתמול	דרך נוחה לומר: הפועל בעבר, גוף שלישי יחיד

1 חלק א׳ – פרק 1 • שיטת הבלש: איך מוצאים שורש חסר – מכירים את חמשת הצעדים

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	שיטת הבלש כוללת חמישה צעדים למציאת שורש	☐	☐
2	שורש במילה עברית הוא בדרך כלל בן שתי אותיות	☐	☐
3	אות נחה היא אות שנכתבת במילה אבל לא תמיד נשמעת	☐	☐
4	הצעד הראשון בשיטת הבלש הוא לספור כמה אותיות נשארו בפועל	☐	☐

2 חלק ב׳ – פרק 1 • שיטת הבלש – השלמת משפטים

השלימו את המילה החסרה.

1. את מקומות האותיות בשורש מסמנים לפי המילה _____

2. הצעד הראשון בשיטת הבלש הוא להעביר את הפועל ל'הוא _____ '

3. האותיות שנוטות לנוח הן ו', י', _____ (וגם א')

4. השורש של המילה 'מִכְתָּב' הוא כ־ת־ _____

5. בצעד השלישי של שיטת הבלש מורידים את האותיות שהבניין _____

3 חלק ג׳ – פרק 1 • שיטת הבלש – מפעילים את השיטה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איך אומרים יָקוּם בזמן עבר, הוא?

א) קָם ב) יָקוּם ג) קוּם ד) קָמוּ

2. פועל שה'הוא אתמול' שלו מכיל רק שתי אותיות שייך לרוב לגזרת...

א) ל״ה/י ב) ע״ו/י ג) פ״נ ד) אין קשר לגזרה

4 חלק ד׳ – פרק 1 • שיטת הבלש – כותבים פתרון מלא

ענו בקצרה.

1. הפעילו את שיטת הבלש על הפועל כָּתַב: כמה אותיות שורש יש בו, ומה הבניין?

_____

_____

2. הפעילו את שיטת הבלש על הפועל יָקוּם: בניין, כמה אותיות נשארות אחרי השמטת מוספיות, והחלטה על אות חסרה

_____

_____

_____

5 חלק ה׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – נכון או לא נכון

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בגזרת ל״ה/י האות האחרונה בשורש היא בדרך כלל ה׳ או י׳	☐	☐
2	„הוא אתמול” של פועל מגזרת ל״ה/י תמיד מסתיים בצליל ָה	☐	☐
3	שם הפועל של פעלים מגזרת ל״ה/י מסתיים בסיומת וֹת	☐	☐
4	הפועל הִשְׁתַּנָּה שייך לבניין קל	☐	☐

6 חלק ו׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – השלמות

השלימו את המילה החסרה.

1. השורש של הפועל בָּנָה הוא ב-נ- _____

2. שם הפועל של הפועל קָנָה הוא לִ _____

3. הפועל הִפְנָה שייך לבניין _____

4. הפועל נִבְנָה שייך לבניין _____

7 חלק ז׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – התאמה וכתיבה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. קָנָה	___	**א.** הפעיל
2. כִּבָּה	___	**ב.** התפעל
3. הִפְנָה	___	**ג.** פיעל
4. הִשְׁתַּנָּה	___	**ד.** קל

8 חלק ח׳ – פרק 2 • גזרת ל״ה/י: ה׳ בסוף – כתיבה

ענו בקצרה.

1. כתבו משפט אחד עם פועל מגזרת ל״ה/י, והסבירו בקצרה איך מצאתם את השורש שלו.

9 חלק ט׳ – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב א: זיהוי בסיסי

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איזו אות בשורש מתחבאת בגזרה הזאת?

א) האות הראשונה ב) האות האמצעית ג) האות האחרונה ד) אין אות נחה

2. באיזה בניין שומעים הוֹ בהתחלה?

א) קל ב) נפעל ג) הפעיל ד) הופעל

10 חלק י׳ – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב ב: תרגול וזיהוי

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בבניין נפעל של פ״י/ו, ״הוא אתמול״ נשמע נוֹ, כמו במילה נולד.	☐	☐
2	בעתיד של בניין קל, האות הראשונה בגזרת פ״י/ו תמיד נעלמת לגמרי.	☐	☐
3	המילה הורד שייכת לבניין הופעל, ולכן כדי למצוא את השורש מעבירים אותה להפעיל – הוריד.	☐	☐

11 חלק י״א – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב ג: השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. המדריך _____ את הקבוצה לשביל ההרים (להוביל).

2. התינוק _____ בבוקר קריר (להיוולד).

12 חלק י״ב – פרק 3 • גזרת פ״י/ו: האות הראשונה נחה – שלב ד: התאמה בין בניינים לדוגמאות

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. קל	___	**א.** היטיב
2. נפעל	___	**ב.** הוביל
3. הפעיל	___	**ג.** נולד
4. הופעל	___	**ד.** ישב
5. חמישה מיוחדים בהפעיל	___	**ה.** הורד

13 חלק י״ג – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – היכרות וזיהוי בסיסי

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איזו אות בשורש נעלמת בגזרת ע״ו/י?

א) האות הראשונה ב) האות האמצעית ג) האות האחרונה ד) אין אות נחה

2. מה המילה „ע״ מסמנת בשם הגזרה?

א) האות הראשונה בשורש ב) האות האמצעית בשורש ג) האות האחרונה בשורש ד) שם של בניין

3. איזה פועל מתאים לגזרת ע״ו/י?

א) כָּתַב ב) קָם ג) הָלַךְ ד) יָשַׁב

4. פועל קצר כמו שָׂר שייך לאיזה בניין?

א) נפעל ב) פיעל ג) קל ד) התפעל

14 חלק י״ד – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – תרגול והבנה

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	הפועל שָׂר כתוב בשתי אותיות בלבד ולכן הוא שייך לבניין קל, גזרת ע״ו/י.	☐	☐
2	בגזרת ע״ו/י האות הנחה היא תמיד א׳.	☐	☐
3	בבניין הפעיל, גזרת ע״ו/י, הה׳ מנוקדת בצירה ולא בחיריק, כמו הֵקִים.	☐	☐

15 חלק ט״ו – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – יישום

השלימו את המילה החסרה.

1. את שורשו של הפועל קָם כותבים כך: ק־ _____ ־ם

2. בבניין נפעל, „הוא אתמול" נשמע נָ־וֹ, למשל: _____

3. „הוא אתמול" של הפעיל, גזרת ע״ו/י, לדוגמה להקים משהו, הוא: _____

16 חלק ט״ז – פרק 4 • גזרת ע״ו/י: האות האמצעית נחה – התאמה והעמקה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. קל	___	**א.** נָסוֹג
2. נפעל	___	**ב.** הֵקִים
3. הפעיל	___	**ג.** קָם
4. הופעל	___	**ד.** קוֹמֵם
5. פולל (פיעל)	___	**ה.** הוּקַם

17 חלק י״ז – פרק 5 • להשוואה: חסרי פ״נ – זיהוי בסיסי

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בגזרת חסרי פ״נ האות הראשונה בשורש היא תמיד נ׳.	☐	☐
2	בפועל הִפִּיל האות הראשונה (נ) נכתבת ונשמעת בבירור.	☐	☐
3	בבניין קל בעבר, כמו בפועל נָפַל, הנ׳ נשמעת בבירור.	☐	☐
4	הדגש שמופיע במקום הנ׳ החסרה הוא מעין טביעת אצבע של האות שנעלמה.	☐	☐

18 חלק י״ח – פרק 5 • להשוואה: חסרי פ״נ – השלמת שורשים

השלימו את המילה החסרה.

1. השורש של הפועל הִגִּיעַ הוא נ-ג- _____

2. השורש של הפועל הֻגַּשׁ הוא נ- _____ -שׁ

3. השורש של הפועל נִגַּשׁ (בניין נפעל) הוא נ- _____ -שׁ

4. בעבר אומרים נָפַל, ובעתיד (הוא מחר) אומרים הוא _____

19 חלק י״ט – פרק 5 • להשוואה: חסרי פ״נ – התאמת פועל לשורש

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. הִפִּיל	___	**א.** נ-כ-ר
2. נָסַע	___	**ב.** נ-ב-ט
3. הִכִּיר	___	**ג.** נ-ס-ע
4. הִבִּיט	___	**ד.** נ-פ-ל

5. יִפֹּל	____	**ה.** נ-פ-ל
6. הִפֵּל	____	**ו.** נ-פ-ל

20 חלק כ׳ – פרק 6 • מסכם: כל הגזרות יחד – זיהוי הגזרות

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בגזרת ל"ה/י האות האחרונה בשורש היא בדרך כלל ה׳ או י׳	☐	☐
2	בגזרת פ"י/ו האות האמצעית בשורש היא זו שנחה	☐	☐
3	פועל בעבר או בהווה עם שתי אותיות בלבד שייך לרוב לגזרת ע"ו/י בבניין קל	☐	☐
4	בחסרי פ"נ האות הראשונה נכתבת במילה אך אינה נשמעת	☐	☐

כרטיס יציאה

איך מזהים שפועל שייך לגזרת ל״ה/י? תנו דוגמה

_____

_____

מה ההבדל בין אות נחה לבין נ׳ שנבלעת בפ״נ?

_____

_____

איך יודעים שפועל בן שתי אותיות בעבר שייך לגזרת ע״ו/י?

_____

_____

איך הרגשתי בשיעור? ☹ 😐 🙂 😀